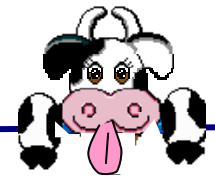

לשון הופר

גיליון מס' 9 – נובמבר 2002

למגדלים שלום,

- ❖ אנחנו מקיימים אסיפה כללית שנתית של "שיאון" ביום ב' 09/12/02, בשעות הבוקר. האסיפה תתקיים במרכז הארץ ועל כך תקבלו הזמנה מסודרת הכוללת פרטים נוספים: סדר היום, המדד הקובע לכל ציר ומספר הצירים לכל משק. כל המגדלים מוזמנים לאסיפה.
- ❖ הקורס השני להעשרה בנושאי הזרעה מלאכותית ופוריות יצא לדרך. הקורס מתקיים באתר הצפוני של "שיאון". משתתפים בקורס 50 מגדלים (הרבה צעירים/ות!). נאלצנו לדחות מספר מגדלים לקורס הבא, שיתקיים עם סיום הקורס הנוכחי.
- ❖ כנסים אזוריים – אנחנו נפגשים עם מגדלים בכנסים אזוריים לצורך הסבר של שיטת החיוב החדשה וכן עדכון בנושאים מקצועיים. ההשתתפות רבה מאוד.

בהצלחה,

שאול רשף

חברה ישראלית
להזרעה מלאכותית
וטיפוח בע"מ

המערכת:
אתר צפון

דואר שריד 30099
טל': 04-6540142
פקס: 04-6545486

E-MAIL:
north@sion-israel.com

אתר דרום

ד"ר נסקמים 79800
טל': 08-8592812/3
פקס: 08-8593381

E-MAIL:
south@sion-israel.com

על חשיבות הפסילות בעבודת המזריע

כולנו מעריכים את עבודת המזריע על עצם פעולת ההזרעה, אך כשהוא פוסל חלק מהפרות המוגשות, לעיתים אנו מרגישים תרעומת קלה. בכל זאת, לפסילה נכונה יש ערך כלכלי גבוה יותר מאשר באם הפרה היתה מוזרעת. להלן הסיבות הנפוצות לפסילת הפרה המוגשת להזרעה:

1. סימני דרישה חיצוניים אצל פרות הרות: חלק לא מבוטל של פרות שהתעברו מראות סימני דרישה. מחקרים שונים מעריכים שכ-10% מהפרות ההרות מראות סימני דרישה אחרי 18-24 ימים מההזרעה. פרות אלו מוגשות למזריע מתוך הנחה שלא נכנסו להריון. ברוב ארצות העולם פרות אלו מוזרעות. מכיוון שעובדה זו ידועה, ההמלצה בארצות אלו היא להזריע פרות בהזרעה שניה ואילך הזרעה בצוואר הרחם ולא בגוף הרחם, כדי לצמצם את הסיכוי להפלה. בארץ פותחה שיטה לזהות פרות אלו ע"י הכנסת קריטריונים נוספים לזהוי דרישה אמיתית, בעיקר ע"י הערכת מידת הפתיחה של צוואר הרחם. ע"י כך נמנעת גרימת הפלה בפרות אלה, זהום אפשרי של הרחם ובזבוז זרמה. בנוסף לכך כל ההזרעות מתבצעות במיקום הטוב ביותר (גוף הרחם) גם בהזרעות חוזרות. גם באם לא נגרמה הפלה, חישוב ימי ההריון לא יהיה נכון כך שנייבש את הפרה במועד שגוי ונצפה להמלטה בזמן הלא נכון.

2. סימני דרישה של פרות שאינן במחזור. האפיון הגלי של התפתחות הזקינים, גורם למספר רב של פרות להראות סימני דרישה בדרגות שונות גם לא במועד הקודם לביוך, אלא גם באמצע המחזור. גם פה, הזרעה

במועד זה יכולה לגרום לזהום אפשרי, בזבוז זרמה (ומשום מה כמעט תמיד יש חוסר בזרמת הפרים הטובים) ושיבוש בצפי מועד הדרישה הבאה.

3. פרות בעלות פעילות שחלתית לא תקינה. בעיקר הכוונה לפרות "ציסטיות". הזרעתם תגרום בנוסף לאמור למעלה, לבזבוז זמן יקר, מכיוון שעד שהפרה תהיה מוגשת לטיפול ע"י הרופא יעבור זמן ארוך (למשל רק בעת בדיקת ההריון).

4. פרות עם ריר "דמי". אמנם פרה שאינה מוזרעת לבטח לא תכנס להריון, אך הזרעה על ריר דמי היא לרוב לא אפקטיבית מסיבות שונות. עדיף, או לחכות לדרישה הבאה, או להגישה לטיפול ע"י פרוסטגלנדין כשבוע לאחר הדרישה, על מנת לקצר את זמן ההמתנה.

5. פרות עם דלקת רחם "נסתרת". נסתרת, מכיוון שרק בזמן הדרישה אנו מבחינים בריר הלא תקין. זו הסיבה שרוב הוטרינרים מטפלים בפרות אלו רק על סמך דיווח המזריע, אפילו אם בעת הבדיקה הן נראות תקינות. עדיף לטפל בפרות אלו ולא לנסות את מזלנו ע"י הזרעתן ולגרום לבזבוז זרמה וזמן.

החשיבות הכלכלית של פסילה נכונה, גרמה לאגודות ההזרעה להשקיע משאבים בפיתוח שיטות זהוי דרישה אמיתית ובהטמעה שלהם בעבודת המזריעים. בנוסף לכך הושקעו משאבים רבים במעקב אחרי אחוזי הפסילה, זיהוי פסילות נכונות (למשל כאשר הפרה מתבררת כהרה לאחר מכך) וזהוי פסילות שגויות (הפרה מוזרעת אחרי מחזור תקין מזמן הפסילה). כך שכל מזריע מקבל משוב על עבודתו לא רק מהיבט אחוז המתעברות, אלא גם על איכות הפסילות. ■

ד"ר דורון בר, החקלאית

השלמה למאמר ד"ר בר

רפואת העדר

ב"חקר ומעש מס' 2", ב-1980, פורסם המחקר הראשון על הזרעת פרות לא דורשות, לפני כ-20 שנה. מאז זרמו הרבה עובדות ונתונים ושינויים רבים בשיטות ובגישות. לאחרונה הגישה הוצגה גם בחו"ל ב- Howards Dairyman, ובעיתונות המקצועית יותר, ולהלן התוצאות העיקריות:

1. במשקים - טווח הגשת הלא דורשות למזריע נע בין 10%-50. תמיד, בעגלות טועים יותר מאשר בפרות, אם משום שהעגלות עוד לא מכירות את ה"עסק" או שהן רחוקות, לא מסומנות היטב וכד'.
2. הניתוח נעשה בעיקר לפי משקים ומזריעים, אך מאגר הנתונים מאפשר לבדוק לעומק אם מוצאים נקודת תורפה. הוקמה במחשב ספר העדר מערכת מיוחדת לבדיקת הנושא עם מטריצה לבדוק **כל פסילה** צודק / לא צודק / לא לניתוח. לא כל פסילה מעידה על אי דרישה. לעיתים הפסילה אינה לניתוח. עיקרי המטריצה בנויים על האירוע העוקב לפסילה. למשל דם או הזרעה עוקבת. כעבור 21 ימים אחרי פסילה נחשבים לפסילה שגויה. שחיטה, הזרקת PG או ריר מוגלתי נחשבים

לפסילה לא לניתוח אך כן לתשלום משום שהשירות ניתן, הזמן התעכב. כפי שנראה בטבלת הסיכום - הפסילות שבניתוח הן בסיס הנתונים לניתוח האיכותי ומשם אנו מוציאים נתונים כגון % נכונות ו- % בהריון (=נכון על נכון). בכל שנה נכנסות לניתוח בערך 60% מהן כ- 93% נכונות ו- 42% בהריון.

3. מזריעי "שיאון" פיתחו שיטה מיוחדת לוודא אי דרישה והם מיוחדים בזאת מכל העולם, גם שיטת התשלום מאפשרת לרפתנים להגיש פרות לא בטוחות ולסמוך על המזריע האמין שלא יגרום נזק, אך לא להגיש בחופשיות יתרה מדי ולגרום בזבוז בעיקר בזמן עבודה, אך גם בטעויות.

4. מציאת פרה בודדת בעדר שמוכיחה על טעות מזריע בפסילה היא איננה הדרך להוכיח על עוול משווע. כל מי שעושה - עושה גם טעויות, ובמשק עם כ- 500 הזרעות ראשונות יהיו כ- 200 פסילות ומהן כ- 130 פסילות לניתוח ומהן כ- 120 פסילות נכונות, ומהן כ- 60 פסילות על הריון ומהן כ- 40 ספיגות עוברים (ראה טבלה). כל חצי שנה אנו מפיקים דו"ח פסילות לפי משקים ומזריעים ומנסים לקדם את הנקודות החלשות אצל המזריעים. ◀

פסילות המזריעים ב"שיאון", משקים בביקורת חלב

שנה	מס' פסילות	% פסילות	% פסילות נכונות	% פסילות בהריון
1999	45582	11.5	93.4	42.9
2000	52827	12.8	93.5	42.0
2001	58924	13.2	93.3	40.5

ב. פסילות מעל ל- 20% הוכנסו משום שהיו בהרבה מעל לממוצע, הרבה מעל לסביר, גרמו לאי סדר בלוח הזמנים של האחרונים לקבל את המזריע בסוף היום, בזבזו זירמה ועוד.

ג. לאחר בדיקת המטריצה של המחשב עם רפתנים ומזריעים רבים של התקופה ההיא נוכחנו:

1. היא אמינה.
2. שיעורי הקביעה הנכונים קבועים לאורך השנים.
3. הפער בין המזריעים קטן מאוד.
4. המשקים עם הפדומטרים מגיעים לתוצאות דומות מאוד לאלו שבלי הפדומטרים.
5. הפרות מטעות בחלק גדול של המקרים אך ההבדלים בין המשקים הם ענקיים.
6. אין קשר ישיר בין שיעור הפסילה ו- % ההתעברות.

■ נשמח למשוב חוזר מכל רפתן ומגדל.

חיים שטורמן

5. בדרך כלל 35%-50 מן הפסילות הן פסילות בהריון. לפי המחקר שנות ה- 80, כ- 2/3 מן המוזרעות בהריון מפילות אותן ו- 1/3 מחזיקות את ההריון אך כדברי ד"ר דורון בר במאמרו, ממליטות מוקדם מהתאריך הרשום. **בתרשים** להלן נראה רק את הפסילות של פרות שהוגשו ונפסלו בהריון ב- 1993-1996, בממוצע, ולא הפילו במרחב "און". רוב הפסילות היו ב- 21 יום אחרי ההזרעה האפקטיבית, ואחרי כן ב- 42 אחרי ההזרעה כאשר לא ברור אם הפרה באמת דרשה או שהרפתן חשד בה שהיא "חוזרת", אך בטוח שאיש לא ידע אם היתה הרה.

מפאת קוצר היריעה איננו מפרטים את הטבלה ובקרב נצא בצורה יותר מפורטת ב"משק הבקר והחלב" על נתוני הפסילות.

כדי לסכם נאמר בקיצור כך:

א. בשנים האחרונות שיעור ההגשות הנפסלות כמעט שכבר לא משתנה. השינוי הגדול קרה כאשר הוכנס החיוב בתשלום עבור פסילות מעל 20%.

